

**Доповідь ректора
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна,
академіка В. С. Бакірова на Конференції трудового колективу**

29 серпня 2014 року

Шановні колеги!

Ще раз дозвольте привітати всіх з новим навчальним роком, з ювілейним роком університетської історії.

Ми розпочинаємо цей навчальний рік із прагненням зберегти цілісність і незалежність держави, із прагненням закінчення війни, поновлення миру і спокою на нашій багатостраждальній землі.

Керівництво університету, органи університетського громадського самоврядування робили все для того, аби хвилі буремного політичного протистояння не зруйнували і не деформували навчальний процес, було виконано навчальні програми і не втрачено високий якісний рівень професійної підготовки студентів. У той же час і адміністрація, і профспілки, і студентські організації виступили з рішучим й однозначним засудженням сепаратистських планів і дій.

Шановні колеги!

На університетському веб-сайті розміщено «Інформаційно-аналітичні матеріали за підсумками 2013/2014 навчального року», в яких можна знайти інформацію за основними напрямками діяльності університету. Тому я торкнуся у доповіді лише деяких ключових і принципових моментів щодо основних здобутків минулого року та головних завдань на наступний навчальний рік.

Усі бакалаврські і магістерські програми (а також програми підготовки спеціалістів) було повністю виконано. На належному організаційному рівні проведено літню сесію і державну атестацію.

Повністю виконано держзамовлення на підготовку фахівців.

Усього випущено 1 950 бакалаврів, 542 спеціалістів, 1 342 магістрів.

І за кожним з цих тисяч випускників стоїть творча праця викладачів, кафедр, факультетів, напружена робота, спрямована на надання нашим вихованцям якісної сучасної освіти.

Вступна кампанія 2014 року. Перш за все, хочу подякувати всім деканам, керівникам кафедр, викладачам, працівникам, хто протягом усього літа напружено працював у приймальних комісіях. Обробили майже 27 тисяч заяв (на тисячу менше, ніж минулого року). До вступної кампанії було залучено понад 300 співробітників, тільки зареєстрованих як оператори-користувачі ЄДЕБО було майже 100.

Університет, як і 2013 року, отримав 1 401 місце державного замовлення на перший курс, і майже повністю його виконав.

Контрактників у 2014 році зараховано приблизно, як і в минулому році: на *денну* форму навчання 950 абітурієнтів (минулого року — 960), на *заочну* — 223 (минулого року — 208).

Для здобуття **освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр»** на *денну* форму навчання було зараховано 813 осіб на місця державного замовлення (минулого року — 781), і 201 вступника було зараховано на навчання з оплатою підготовки за кошти фізичних, юридичних осіб (у 2013 році — 281). На *заочну* форму навчання було зараховано 70 абітурієнтів на місця держзамовлення (у 2013 році — 69), і 259 осіб зараховано на навчання за контрактом (у 2013 році — 319).

Для здобуття **освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст»** на *денну* форму навчання зараховано 197 абітурієнтів на місця держзамовлення (у 2013 році — 271), 44 вступники — на контракт (у 2013 році — 26). На *заочну* форму навчання на місця державного замовлення вступили 33 особи (у 2013 році — 49), а за контрактом — 117 абітурієнтів (у 2013 році — 134).

Абітурієнти з Донецької та Луганської областей. На першому курсі їх близько 30 %. Багато з цих дітей, їхні родини

постраждали від бойових дій, деякі душевно травмовані, тому потрібні особливий підхід, посилена увага та підтримка. Кожного декана прошу зустрітися з ними на початку навчального року, поговорити, з'ясувати, якої потребують допомоги, тримати зв'язок. З цим же звертаюся до лідерів студентського самоврядування і профспілок.

Повертаючись до підсумків вступної кампанії, відзначу, що в цілому, як і раніше, рівень підготовки першокурсників є достатньо високим. Середній бал атестату серед зарахованих на *денну* форму навчання до університету становить за дванадцятибальною шкалою 10,30 (у 2013 році – 10,27). Як це розподіляється за факультетами можна подивитися в ІАМ–2014. Як би ми не ставилися до цих балів, можна із задоволенням стверджувати, що набрали кращих випускників з тих, яких може запропонувати середня школа. Це дуже важливо, оскільки висока якість освіти є принциповою особливістю нашого університету і, якщо хочете, його **місією**.

Посеред моря псевдоосвіти, всупереч тенденціям профанації і девальвації університетського статусу, ми зберігаємо традиції класичної якісної університетської освіти. Не буду підтверджувати це статистикою успішності і державної атестації (ці дані можна подивитися в ІАМ–2014).

Наведу лише приклади вагомих перемог наших студентів на міжнародних олімпіадах, турнірах і конкурсах.

У квітні цього року в Лозанні (Швейцарія) проходив VI Міжнародний студентський турнір фізиків. Команда університету, до складу якої увійшли студенти фізико-технічного факультету *Віталій Лісовський, Анастасія Васильченкова, Платон Дмитрієв, Роман Видро та Борис Петров*, посіла друге місце.

На Міжнародній студентській олімпіаді з інформаційних технологій «IT-Universe» студенти факультету комп'ютерних наук за результатами конкурсу «Спортивне програмування» посіли друге і третє місця відповідно.

Команда університету у складі студентів хімічного і біологічного факультетів увійшла до шістки кращих на очному

етапі IV Міжнародного турніру природничих наук у листопаді 2013 року в Санкт-Петербурзькому університеті, а в індивідуальних змаганнях наші студенти посіли перше, друге і третє місця.

Це є переконливим свідченням, що попри всі проблеми і труднощі університет продовжує надавати своїм вихованцям професійну освіту на рівні сучасних світових стандартів.

Уже протягом багатьох років ми з вами зосереджені на питаннях якості освіти. Для цього було розроблено відповідну програму, запроваджено моніторинги знань студентів, організації та якості навчального процесу, вхідний контроль, контроль залишкових знань (відтермінований контроль), конкурси на здобуття премій університету на краще науково-методичне забезпечення навчального процесу, на кращу студентську групу. З 2013 року впроваджено систему студентського моніторингу якості навчального процесу. І це також дає результати.

У червні визначено рейтингові показники науково-педагогічних працівників за підсумками 2013/2014 навчального року, які розглядатимуться на засіданнях кафедр і учених рад факультетів.

У сучасному світі фахівець з вищою освітою зобов'язаний володіти хоча б однією з іноземних мов. Цікавий матеріал для роздумів дають результати вступних іспитів з англійської мови, які цього року показали студенти факультетів при вступі до магістратури.

Із 1 048 осіб, які для вступу на денну форму навчання складали екзамен з англійської мови, найкращу якісну успішність продемонстрували вступники на фізико-енергетичний, фізичний та механіко-математичний факультети (близько 80 %). Це нормально, але в середньому по університету картина набагато скромніша, а на трьох факультетах, які за цим показником знаходяться у кінці рейтингу (екологічний, історичний, геолого-географічний), якісна успішність з англійської мови майже втричі нижча, близько 30 %.

Це нас аж ніяк не задовольняє. Тому у цьому навчальному році ми вдалися до кардинальних заходів із покращення викладання

і вивчення іноземних мов. За рішенням Вченої Ради запроваджується програма, яка передбачає збільшення обсягів викладання іноземних мов студентам першого курсу, створює умови для поглибленого вивчення іноземних мов студентами старших курсів.

Якість вищої освіти наразі тісно пов'язана із використанням інформаційно-комп'ютерних технологій спілкування зі студентами. Тому ми активно продовжували опановувати засоби електронного навчання.

Якщо у 2012/2013 навчальному році в системі дистанційного навчання було задіяно два факультети (економічний та соціологічний), то у 2013/2014 навчальному році до цієї системи долучилися вже одинадцять (економічний, соціологічний, екологічний, механіко-математичний, геолого-географічний, біологічний, історичний, хімічний, факультети психології, комп'ютерних наук, міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу).

Вагомо зросла кількість підготовлених та сертифікованих дистанційних курсів і кількість студентів, які брали участь у дистанційному навчанні, — майже в 10 разів (з 80 до 700 осіб). Усього у системі дистанційного навчання університету зареєстровано понад 1 100 користувачів. Але це лише початок складної і необхідної роботи, яку будемо продовжувати і в новому навчальному році.

Тим більш, що у лютому, швидше за все, заняття проводитимемо дистанційно і це спонукає нас (хоча і не від гарного життя) зробити певний прорив у засвоєнні і впровадженні технологій електронного навчання. Думаю, кожна кафедра вже у вересні повинна розробити і затвердити відповідну програму.

Наукові дослідження. Результати науково-дослідної роботи ми остаточно аналізуємо за підсумками календарного року. Але вже зараз можемо сказати, що університетські викладачі і науковці успішно працювали над розв'язанням фундаментальних і прикладних проблем у галузі природничих і соціально-

гуманітарних наук. Про вагомі здобутки свідчать низка високих нагород, яких удостоєні університетські науковці.

Зокрема державну премію України в галузі науки і техніки у 2013 році присуджено доктору фізико-математичних наук Є. О. Бараннику за роботу «Прилади та засоби діагностики та магнітної нанотерапії раку».

В університеті зараз виконується 112 науково-дослідних робіт з обсягом фінансування 28 465,9 тисяч гривень, переважна більшість якого здійснюється за рахунок загального фонду державного бюджету (понад 80 %). На жаль, фінансування цих робіт у зв'язку з подіями в країні скорочено.

Тому гострою залишається проблема більш активного залучення позабюджетних коштів для наукових досліджень. Над нею працювали і науково-дослідна частина, й Інноваційний центр, НДІ, факультети, кафедри. Певні позитивні зрушення стають помітними, але їх недостатньо.

За результатами наукових досліджень з вересня минулого року опубліковано понад 100 монографій, більш ніж 6 000 статей і тез доповідей. Близько 500 університетських наукових публікацій зареєстровано Scopus. Це друге місце в Україні після Київського університету. Але це тільки 8 % від всього масиву наших публікацій, лише кожна дванадцята стаття.

Тому одним із головних завдань залишається значне збільшення кількості публікацій, що враховуються системами Scopus та Thomson Reuters Web of Knowledge, включення видань університету до цих систем.

Вісник університету серії «Біологія» наприкінці 2012 року увійшов до Thomson Reuters Web of Knowledge. Зараз знаходяться на розгляді ще декілька заявок. Роботу за цим напрямком треба продовжувати і в новому навчальному році, тому просимо кожен, без винятку, факультет подати принаймні одну заявку або самостійно, або в кооперації з іншими факультетами.

Хронічно гострою, на жаль, залишається проблема низької ефективності університетської аспірантури і докторантури. Ми

маємо 367 аспірантів. Щорічно відсіюється до 10 %. А з тих, що залишаються, далеко не кожен своєчасно захищає дисертацію — знову ж таки близько 10 %. Науково-дослідна частина і проректор з наукової роботи стали практикувати більш жорсткі і принципові підходи у керівництві аспірантами і певні результати вже помітні.

Кадровий потенціал. Безумовно, головним і вирішальним чинником ефективності університетської діяльності є його науково-педагогічний склад, якість викладачів і науковців. Станом на 1 липня 2014 року в університеті працювали 1 471 штатний науково-педагогічний працівник та 322 штатні наукові працівники. 65,8 % з них мають наукові ступені та вчені звання.

У 2013/2014 навчальному році працівниками університету захищено 10 докторських дисертацій і 61 кандидатська.

У штаті університету — 242 доктори наук, професори і 861 кандидат наук, доцент, два академіки НАН України, 3 члени-кореспонденти НАН України. До навчального процесу факультети залучали 349 зовнішніх сумісників, серед яких — 20 академіків і членів-кореспондентів НАН України, 137 докторів наук і 180 кандидатів наук.

Таким чином, усього в навчальному процесі та науковій роботі брали участь 379 докторів наук, професорів і 1 041 кандидат наук, доцент. Коментарів ці цифри не потребують. Середній вік НПП — 49,5 років. Порівнюючи з попереднім роком, ми в середньому помолодшали на півроку. З чим нас і вітаю.

У рейтингу «Топ–200 Україна» за 2014 рік університет посів, як і в 2010–2013 роках, третє місце.

У 2014 році університет вперше і єдиний з українських ВНЗ увійшов до найвідомішого рейтингу — Академічного рейтингу університетів світу, також відомого як «Шанхайський рейтинг» (ARWU). Цей рейтинг з 1985 року укладається в Інституті вищої освіти Шанхайського університету Цзяо Тун. Наш університет увійшов в групу університетів 500+.

Шановні колеги!

1 липня 2014 року Верховна Рада ухвалила новий закон «Про вищу освіту», який вступає у дію 6 вересня. Це важлива подія для всієї освітянської галузі. Новий закон значно вдосконалює і демократизує «правила гри» у вищій школі і потребує від кожного з нас значних і вдумливих зусиль щодо переходу на ці правила.

Новий закон, безумовно, є прогресивним, відкриває вікно можливостей для модернізації національної вищої освіти, для вдосконалення діяльності вищих навчальних закладів. Закон дає низку преференцій національним і дослідницьким університетам (хоча і з певним відтермінуванням), посилює університетську автономію.

Закон висуває принципово нові вимоги до забезпечення якості освіти і якості навчального процесу. Окрім того, що університети підлягатимуть процедурам зовнішнього контролю (з боку Національного агентства забезпечення якості освіти та уповноважених ним структур), кожен університет повинен створити власну внутрішню систему моніторингу якості. Ми почали над цим працювати задовго до ухвалення закону, але наша система якості є ще далеко не завершеною і потребує певного вдосконалення.

Нові вимоги висуваються до процедур забезпечення якості дисертацій, до боротьби з плагіатом. Новий закон потребує максимальної відкритості і прозорості управлінських рішень. Наукова частина вже отримала доручення максимально швидко розробити і запровадити університетську систему «Антиплагіат».

Серйозним питанням є передбачене новим законом скорочення до 30 годин кредиту і навчального навантаження викладача до 600 годин. Зрозуміло, що для виконання цих норм без погіршення якості освіти необхідні радикальні зміни в організації навчальної роботи, перегляд змісту навчальних програм, активне запровадження інформаційно-комунікативних технологій, всіх

доступних інструментів електронного навчання. Знову ж таки, випереджуючи закон, ми вже зробили в цьому напрямі певні кроки.

Новий навчальний рік обіцяє бути дуже складним не тільки в плані фінансування (вже відчуваємо), але й в плані забезпечення енергоносіями. У зв'язку з цим за рекомендаціями Міністерства навчальні заклади переходять на шестиденний тиждень і змінюють графік навчального процесу таким чином, щоб збільшити тривалість зимових канікул. Відповідний наказ вже видано і деканати корегують розклад занять. І, безумовно, всім нам потрібно долучитися до всіх заходів з енергозбереження.

Шановні колеги!

Цей навчальний рік збігається з ювілеєм університету. У листопаді ми розпочинаємо низку заходів, які підкреслять історичну вагомість і спадкоємність університетських традицій, університетської культури.

Ми — нащадки неоціненної спадщини, яку залишили і передали естафетою всі попередні покоління професорів і викладачів. Ми відповідальні за примноження і збагачення цієї спадщини, за те, щоб нам було що передати прийдешнім університетським поколінням.

Тому в новому навчальному році бажаю всім міцного здоров'я, сил духовних і фізичних, творчого натхнення, миру і спокою в країні та людських душах!

Дякую за увагу!